

KONKURRENSVERKET

UNDERSÖKNING INOM BYGG- OCH ANLÄGGNINGSBRANSCHEN

JUNI 2005

ARS P0679

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Konkurrensverket söker regelbundet information om konkurrenssituationen inom olika branscher i svenskt näringsliv. Nu studerar Konkurrensverket inledningsvis bygg- och anläggningsbranscherna och önskar därför få en bättre bild av hur företrädare för dessa branscher ser på konkurrensförhållanden inom branscherna, eventuell förekomst av karteller och den allmänna kunskapen om konkurrensregler och Konkurrensverkets arbete. Konkurrensverket har i detta syfte tagit kontakt med ARS Research AB och uppdragit åt oss att belysa dessa frågor.

1.2 Syfte

Uppdraget syftar till att ge Konkurrensverket en bild av medvetenheten bland personer inom bygg- och anläggningsbranschen vad gäller förekomsten av karteller och allmän kännedom om konkurrensreglerna.

Undersökningens resultat ska användas i publicistiskt syfte.

1.3 Målgrupp

Målgrupp för undersökningen är personer verksamma inom bygg- och anläggningsbranschen. De branscher som omfattas av undersökningen är:

- * Betongindustri.
- * Krossverksamhet.
- * Anläggningsbranschen.

Undersökningsspopulationen ska representera så väl nationella företag (företag verksamma i hela Sverige), som företag med regional och lokal verksamhet. Inom företagen med nationell verksamhet har regionchef eller motsvarig kontaktats. Inom de mindre företagen har VD eller annan verksamhetsansvarig kontaktats.

Inför urvalsdragningen har följande SNI-koder valts för att utgöra urvalsbasen.

Bransch	SNI-kod	Antal arbetsställen
1.3.1.1 Betongindustri	26260	32
	26630	161
Summa		193
Krossverksamhet	14210	480
1.3.1.2 Anläggningsverksamhet	45230	1 253
	45240	149
Summa		1 402

1.4 Metod

Undersökningen är genomförd som en kvantitativ urvalsundersökning.

Urvalet är draget från ett officiellt företagsregister.

Frågeformuläret är utarbetat av Konkurrensverket och ARS i samråd. Konkurrensverket har svarat för frågeområden. ARS svarar för frågeformuleringar och formulärutformning. Konkurrensverkets jurister har kontrollerat formuleringarna så att de är korrekta ur juridisk synpunkt. Konkurrensverket har godkänt frågeformuläret före fältarbetsstart.

Efter fastställt frågeformulär och urvalsdragning påbörjades fältarbetet.

Datainsamlingen har skett genom telefonintervjuer.

Varje utvalt företag/ arbetsställe/ person är kontaktad minst 7 gånger innan det förts som bortfall. Kontaktförsöken är spridda över hela fältarbetstiden. Intervjuarbetet är i huvudsak genomfört under vardagar (måndag – torsdag 08.00 – 17.00, fredag 09.00 – 15.00,) om den utvalde inte har önskat annat. Intervjuerna är genomförda av utbildade och kvalificerade intervjuare som givits en särskild genomgång av detta uppdrag inför intervjuarbetet.

1.5 Resultat av fältarbetet

Undersökningen omfattar totalt 603 genomförda intervjuer. Intervjuerna är genomförda under perioden 2 juni till 23 juni. Den relativt långa fältarbetstiden förklaras av att vi har gjort ett stort antal kontaktförsök för att nå de utvalda företagen/ arbetsställena. Flera av de utvalda

önskade också genomföra intervjun efter midsommarhelgen på grund av hård arbetsbelastning vid det första kontakttillfället.

Intervjuerna har följande fördelning:

	TOTAL	Anläggning	Betong	Kross
Bruttourval	1198	549	202	447
Ej målgruppsaktuella	274	105	53	116
Företaget eller privatpersonen kan ej återfinna	24	11	1	12
Dubblett	93	14	42	37
Fel nr	89	48	4	37
Tjänsteresa/Semester	6	2	2	2
Fel målgrupp	62	30	4	28
Nettourval	924	444	149	331
Bortfall	321	144	54	123
Ej kontakt trots minst 7 försök	144	71	16	57
Vägran / Vill ej delta	153	62	28	63
Tidsbrist	0			
Sjuk / bortrest tillfälligt	24	11	10	3
Antal genomförda intervjuer	603	300	95	208
Svarsfrekvens	65%	68%	64%	63%

Svarsfrekvensen för undersökningen totalt är 65 % och delmålgrupperna varierar mellan 68 % och 63 %. Det är en relativt stor andel (144 stycken eller 16 %) av företagen/ arbetsställena där vi efter fler än 7 kontaktförsök ej lyckats få kontakt med någon på företaget. Ingen har svarat. Det kan vara så att dessa arbetsställen ej varit bemannade under fältperioden och att vi därför ej kunnat nå någon ansvarig där. Om så är fallet borde dessa föras till gruppen "Ej målgruppsaktuella", vilket skulle innebära att svarsfrekvensen förbättras ytterligare.

2 RESULTATREDOVISNING

2.1 Inledning

Rapporten inleds med en genomgång av resultatet fråga för fråga utifrån totalresultatet vägt efter branschtillhörighet, så att varje bransch är representerad med sin verkliga vikt/ andel. Resultatet redovisas grafiskt eller i text-/tabellform. Intressanta skillnader i resultat totalt och mellan olika delmålgrupper kommenteras i löpande text.

Efter denna sammanfattning följer en relativt omfattande bilaga med listningar av öppna svar.

Signifikanta, statistiskt säkerställda, skillnader mellan totalresultatet och undergruppernas resultat är markerade med ett + eller – tecken.

Sist i rapporten bifogas frågeformuläret.

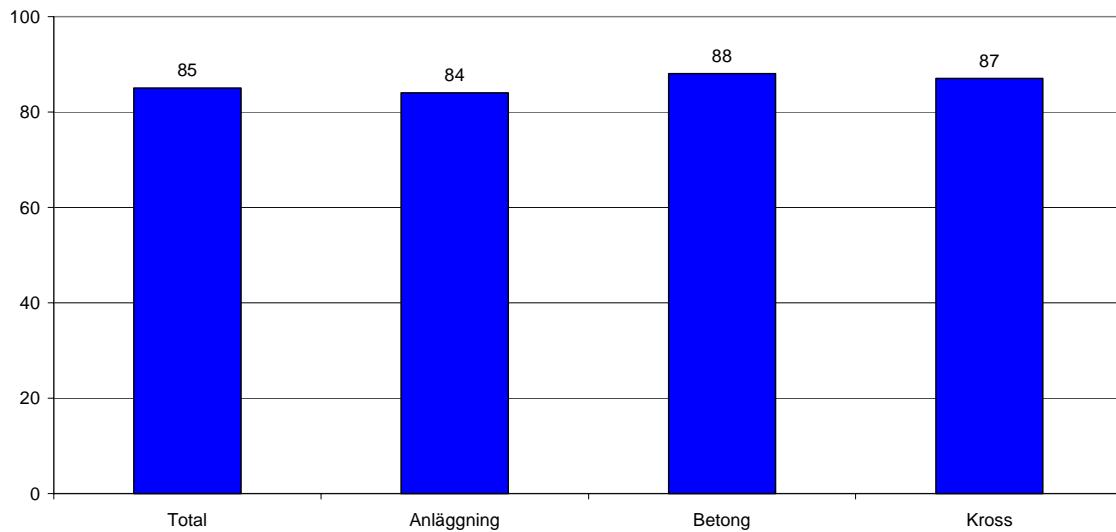
2.2 Kännedom och inställning till Konkurrensverket

Intervjun inleddes med fyra frågor om den intervjuades kännedom om Konkurrensverket och inställningen till Konkurrensverkets arbete. Frågorna tjänade delvis till att på ett mjukt sätt inleda intervjun. Den första frågan vi ställde har följande formulering:

- 1. Har Du hört talas om Konkurrensverkets arbete för att stoppa karteller inom olika branscher? Då menar jag otillåtna samarbeten mellan konkurrenter som går ut på att komma överens om priser, uppdelning av marknader och liknade.*

Kännedomen om Konkurrensverket är mycket hög. 85 % av samtliga svarar spontant Ja på frågan. Det är inga stora skillnader mellan branscherna, men bland företagen i anläggningsbranschen är det 84 % som svarar Ja, medan det i betong och kross är 88 respektive 87 %.

F1. Har Du hört talas om Konkurrensverkets arbete för att stoppa karteller inom olika branscher?
 %-andel som svarar Ja
 Bas: Samtliga

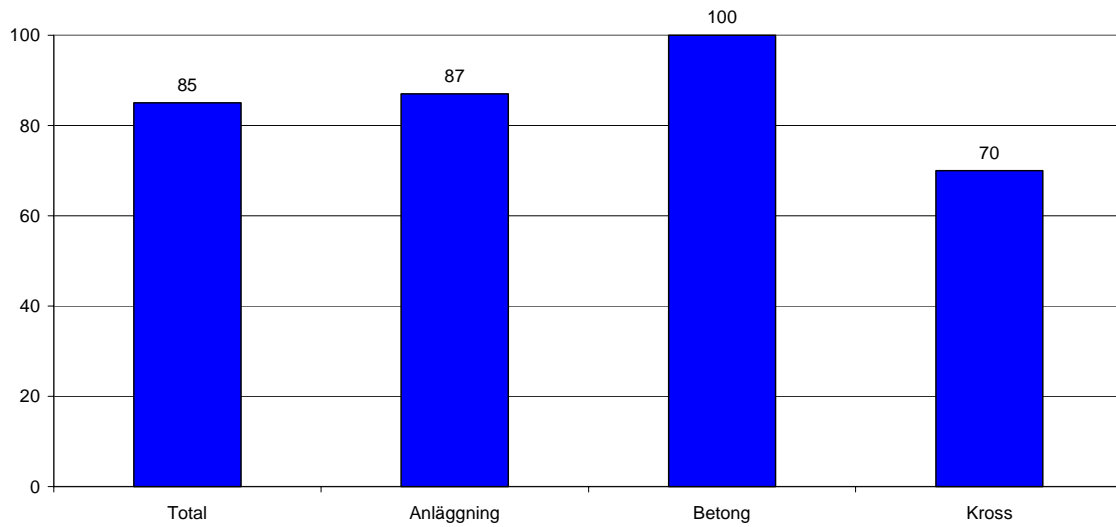

De som svarade Nej eller Vet ej på den första frågan fick följande fråga, där vi berättar lite mer om Konkurrensverket och dess verksamhet. Frågan har följande formulering:

2. *Under de senaste åren har Konkurrensverket bland annat agerat mot kartellbildningar inom asfaltsbranschen och mellan bensinbolag. Känner Du till Konkurrensverkets arbete för att stoppa karteller inom olika branscher, när jag nämner dessa exempel?*

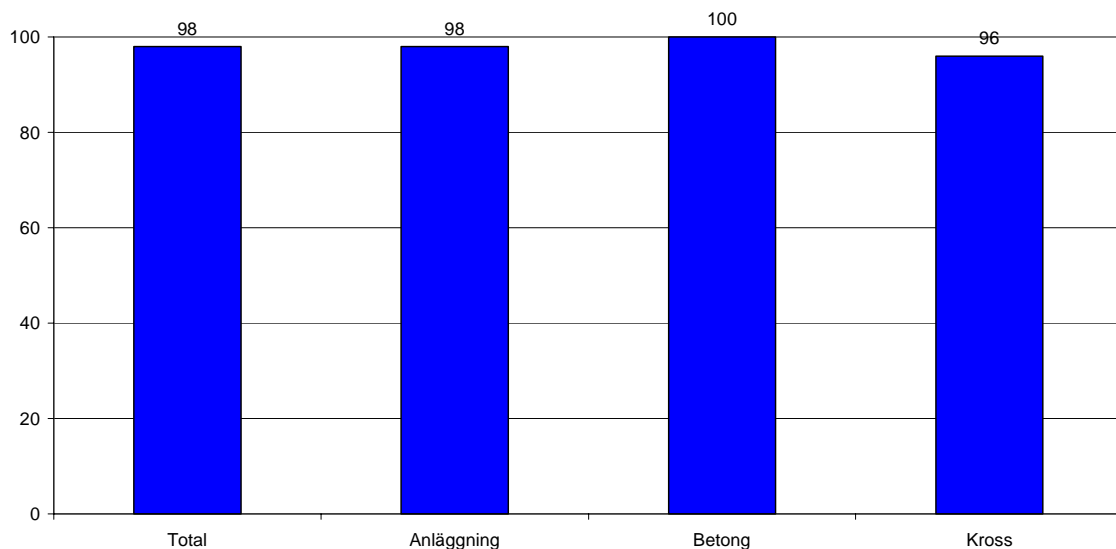
Av de som svarade Nej eller Vet ej på den första frågan är det nu 85 % av samtliga som svarar att de känner till Konkurrensverket. Efter denna fråga svarar samtliga inom betongbranschen att de känner till Konkurrensverket.

F2. Under de senaste åren har Konkurrensverket bl a agerat mot kartellbildningar inom asfaltsbranschen och mellan bensinbolag. Har Du hört talas om Konkurrensverkets arbete...?
 %-andel som svarar Ja
 Bas: Ej hört talas om enl F1

Efter de två frågorna kan vi konstatera att i stort sett samtliga (98 % av alla) inom branscherna anläggning, betong och kross känner till Konkurrensverket och dess verksamhet.

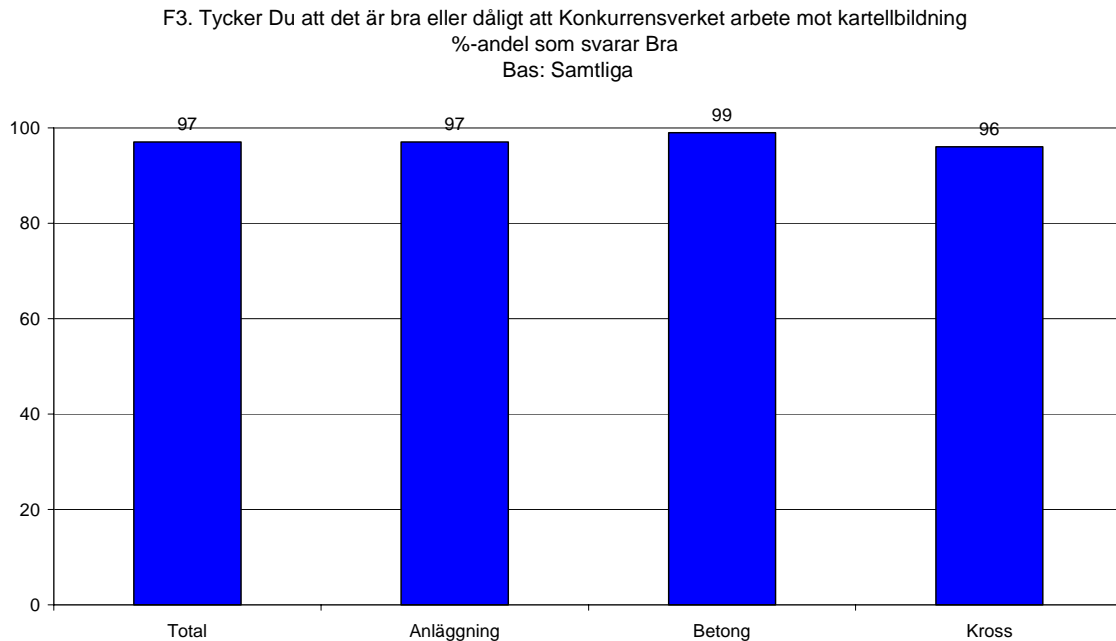
F1-2. Andel som känner till Konkurrensverkets arbete efter hjälp
 %-andel som svarar Ja
 Bas: Samtliga

Nästa fråga gäller vilken inställning man har till Konkurrensverkets verksamhet. Frågan ställdes till alla.

3. *Tycker Du att det är bra eller dåligt att Konkurrensverket arbetar mot kartellbildning?*

I stort sett samtliga svarar att de tycker att det är Bra att Konkurrensverket arbetar mot kartellbildning.

Ingen svarar att de anser att det är Dåligt att Konkurrensverket arbetar mot kartellbildning, däremot svarar 18 personer att de inte vet om Konkurrensverkets arbete är Bra eller Dåligt. Vi bad dem förklara ”varför”.

4. Varför?

Det är 11 personer som lämnar svar på frågan. Svaren gäller främst att svenska företag har svårt att konkurrera på den svenska marknaden, att man har att slåss med utländska företag. Några svarar att arbetarna blir lidande. Samtliga svar finns listade i tabellbilagan.

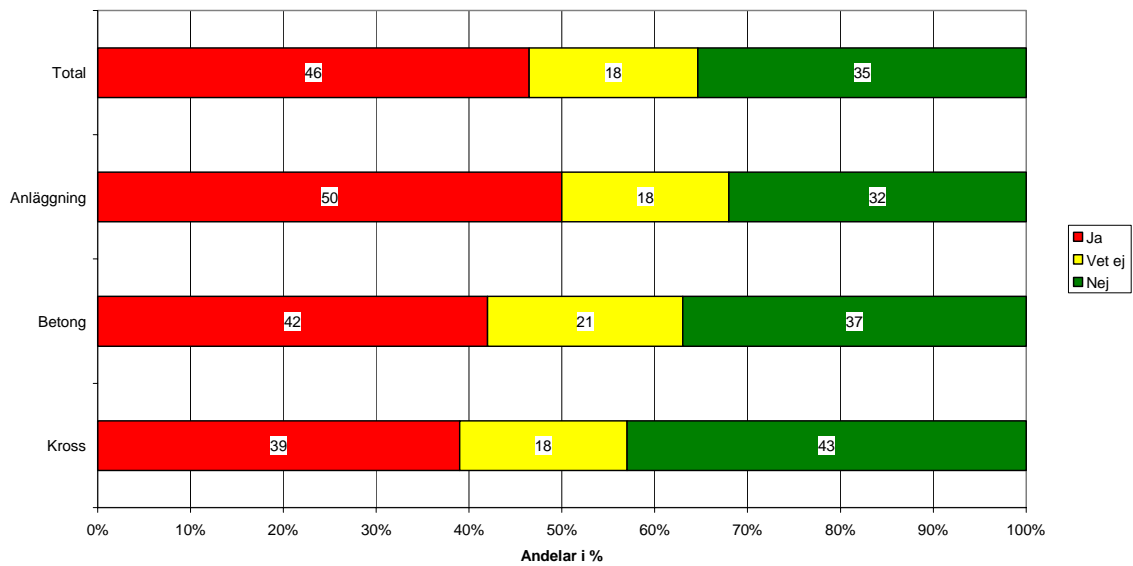
2.3 Kartellbildningar i den egna branschen

Efter de inledande frågorna ställde vi frågor om situationen i den egna branschen. Den första frågan har följande formulering:

5. *Tror Du att det förekommer karteller i Din bransch, (NÄMN BRANSCHEN BETONG, KROSS, ANLÄGGNING)?*

Sett över de tre branscherna svarar 46 %, nästan hälften att de tror att det förekommer karteller i den egna branschen. Till detta ska vi också föra att 18 % svarar Vet ej på frågan. Det är alltså bara 35 % som svarar Nej.

Fr 5. Tror Du att det förekommer karteller i Din bransch?
Andel av samtliga

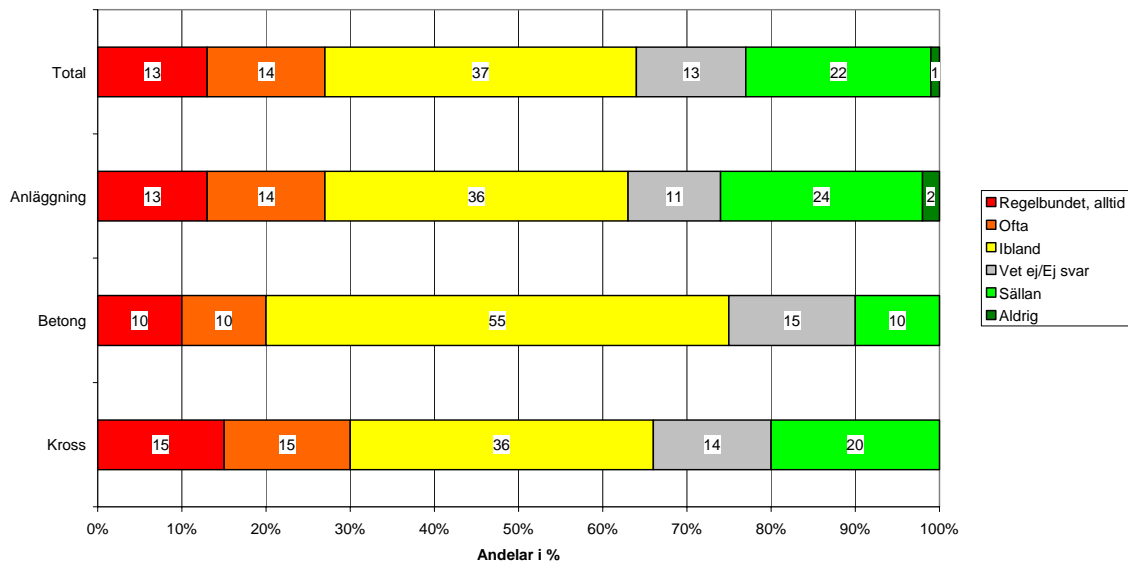
Inom anläggningsbranschen svarar hälften att de tror att det förekommer karteller och inom betong och kross är det fyra av tio som tror det (42 % respektive 39 %). Inom kross är det 43 % som svarar Nej, vilket är signifikant fler jämfört med samtliga. Det är inga större geografiska skillnader. Företagsrepresentanterna i norr avviker dock genom att de bedömer att det är en mindre förekomst av karteller. 35 % av företagsrepresentanterna i norr svarar Ja på frågan och att 48 % svarar Nej samt 17 % svarar Vet ej.

Till de som svarade Ja på frågan om de trodde att det förekom karteller i deras bransch, ställde vi följande fråga:

6. *Ungefär i vilken utsträckning tror Du att det förekommer karteller i Din bransch? Är det*

Av alla som besvarat frågan är det 27 % som svarar Regelbundet/ Alltid eller Ofta, hälften (50 %) svarar Ibland eller Vet ej och 23 % svarar Sällan eller Aldrig.

Fr6. Förekomst av karteller i Din bransch
Bas: Tror förekommer

Det är inga större skillnader mellan branscherna. Betongbranschen avviker något genom att 70 % svarar Ibland eller Vet ej och 10 % svarar Sällan. 20 % svarar Regelbundet/ Alltid eller Ofta.

Geografiskt kan vi se att i regionerna Mellansverige och Öst tycks karteller vara vanligare förekommande. I region Mellansverige svarar 37 % av de som tror att det förekommer karteller att detta också är Regelbundet/ Alltid eller Ofta förekommande. I region Öst är det 31 %. Övriga regioner är det mellan 25 och 20 % som svarar Regelbundet/ Alltid eller Ofta förekommande.

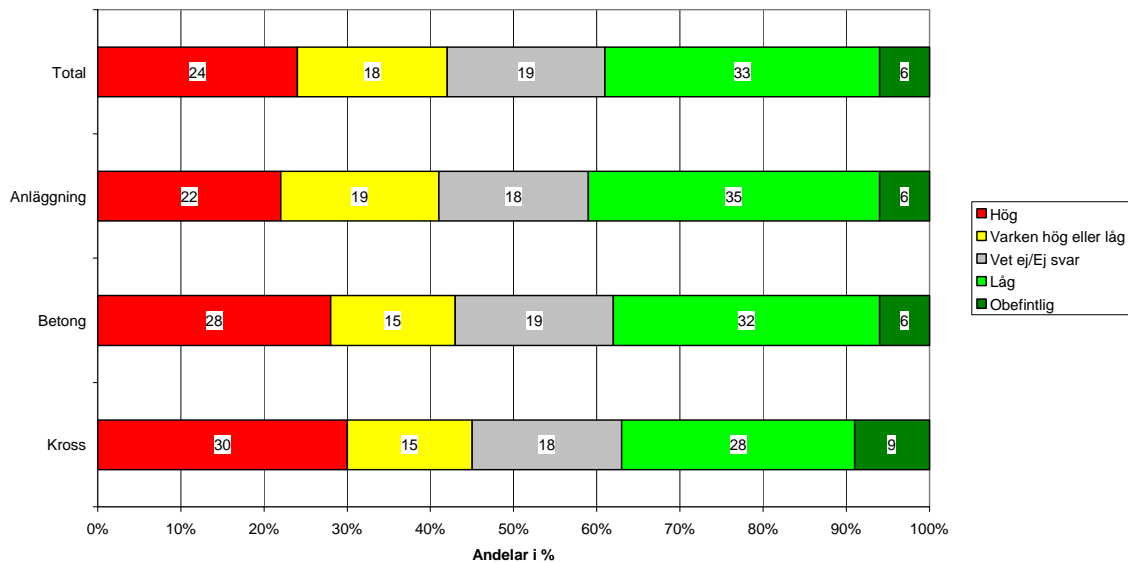
2.4 Risken för att bli upptäckt

Till alla ställde vi frågan om hur stor risken är för att en kartell inom branschen skulle bli upptäckt.

7. Hur stor bedömer Du att risken är för att en kartell i Din bransch skulle bli upptäckt? Bedömer Du risken som LÄS UPP 1 TILL 5

En av fyra (24%) anser att risken för upptäckt är Hög, ytterligare 18 % anser att risken Varken är hög eller låg och fyra av tio (39 %) ser risken som Låg eller Obefintlig.

Fr7 Hur stor bedömer Du att risken är för att en kartell i Din bransch skulle bli upptäckt?
Bas: Samtliga

Vi ser inga större skillnader mellan branscherna. Det finns skillnader mellan de geografiska områdena, men de är små och svåra att tolka. Studerar vi gruppen ”Tror att det förekommer karteller ” ser vi att de i högre grad anser att risken för upptäckt är låg. Av dem svarar 55 % ”Låg” (47 %) eller ”Obefintlig” (8 %), mot 39 % för samtliga. 14 % i gruppen ”Tror att det förekommer karteller ” bedömer att risken för upptäckt är hög, medan 24 % av samtliga tror det.

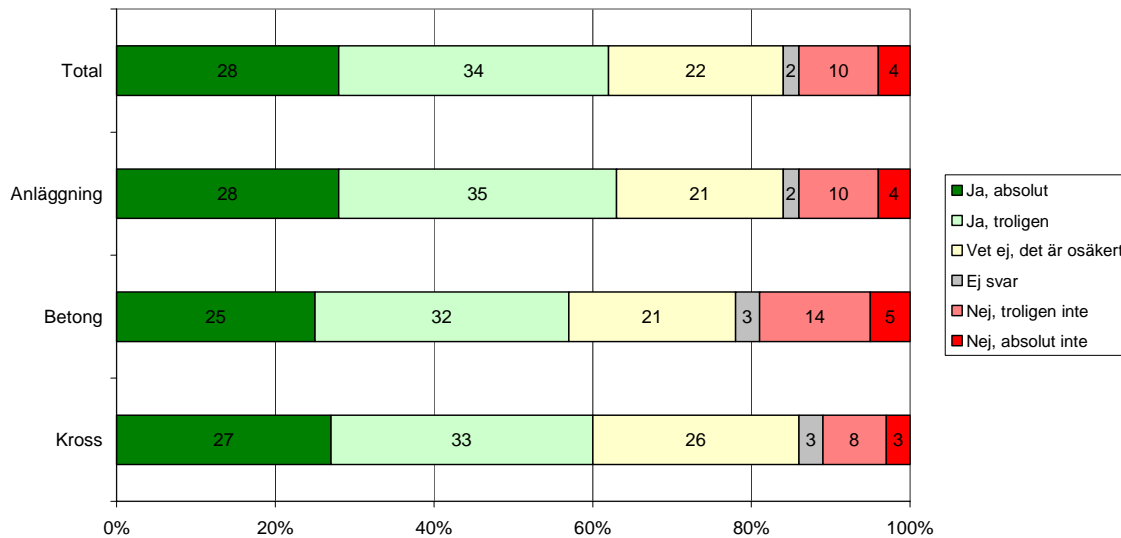
2.5 Eget agerande

Vi ställde också frågor om hur man tror att man själv skulle agera om man fick kännedom om kartellbildningar. Den första frågan gäller den egna branschen.

- Om Du fick kännedom om att det förekommer karteller i **Din bransch**, skulle Du då informera Konkurrensverket om detta? LÄS UPP 1 TILL 5

6 av 10 (62 %) svarar att de skulle informera Konkurrensverket om detta. 28 % svarar Ja absolut och ytterligare 34 % svarar Ja troligen. 4 % skulle absolut inte informera Konkurrensverket.

8. Om Du fick kännedom om att det förekommer karteller i Din bransch, skulle Du då informera Konkurrensverket om detta?
Bas: Samtliga

Informationsviljan är något större inom anläggningsbranschen och minst inom betong. Regionalt ser vi att man i syd är mest informationsvillig. Färre i gruppen ”Tror att det förekommer karteller ” skulle informera Konkurrensverket, 56 % inom den gruppen mot 62 % av samtliga.

Till de som svarade att de är osäkra på eller absolut eller troligen inte skulle informera Konkurrensverket om kartellbildningen ställde vi följande fråga.

9. Varför inte?

Det är alltså 218 personer eller 38 % som har fått frågan. Av dem är det 60 % som har lämnat ett eller flera svar.

Svaren finns listade i tabellbilagan. Vi finner att svaren är mycket varierande. Några säger att de först skulle tala med chefer och personer internt inom det egna företaget och att de skulle få avgöra vad som skulle göras. Andra svarar att det är svårt som liten företagare att göra något och att man själv och företaget kanske skulle riskera att få problem i branschen. Man talar också om problemen att finna bevis och att det är svårt att bevisa något.

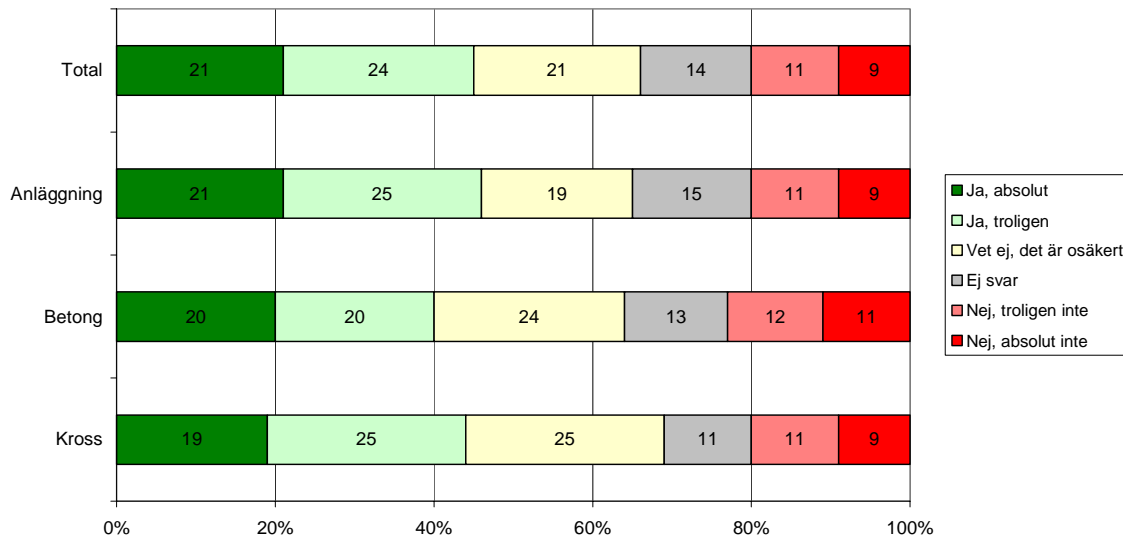
Nästa fråga gäller vad man skulle göra om man fick reda på att det egna företaget medverkade i en kartell.

10. Om Du fick kännedom om att **det företag** Du arbetar för skulle medverka i en kartell, skulle Du då informera Konkurrensverket om detta?

Det är färre som skulle anmäla att det egna företaget medverkade i en kartell än om man fick veta att det fanns karteller i den egna branschen. Av samtliga svarar 45 % att de Absolut (21

%) eller Troligen (24 %) skulle anmäla det egna företaget. 21 % svarar att det är osäkert om de skulle informera eller ej.

10. Om Du fick kännedom om att det företag Du arbetar för skulle medverka i en kartell, skulle Du då informera Konkurrensverket om detta?
Bas: Samtliga

Resultaten är i stort identiska i alla branscher. Möjligen kan vi se tecken på att man inom betong är mindre benägna att anmäla det egna företaget. Geografiskt avviker företag i region Syd, genom att de i marginellt högre grad skulle informera Konkurrensverket om det egna företagets medverkan i en kartell. I region Syd svarar 51 % att de skulle informera Konkurrensverket. I övriga regioner är det mellan 43 % och 46 % som skulle göra det.

Vi bad de som svarar att de inte skulle informera och de som är osäkra på hur de skulle agera, vad skälen är till detta. Det är 254 personer som har fått frågan och 61 % som har avgivit ett eller flera svar.

11. Varför inte?

Även här är svaren mycket varierande. Samtliga svar finns listade i tabellbilagan. Vi ser att lojaliteten med företaget och risken att förlora arbetet är vanligt förekommande skäl, andra liknande svar är att det inte är ens arbetsuppgifter. Några svarar att man först skulle tala med chefer inom företaget och att företaget aldrig skulle medverka i en kartell.

2.6 Kunskap om lindring av påföljden

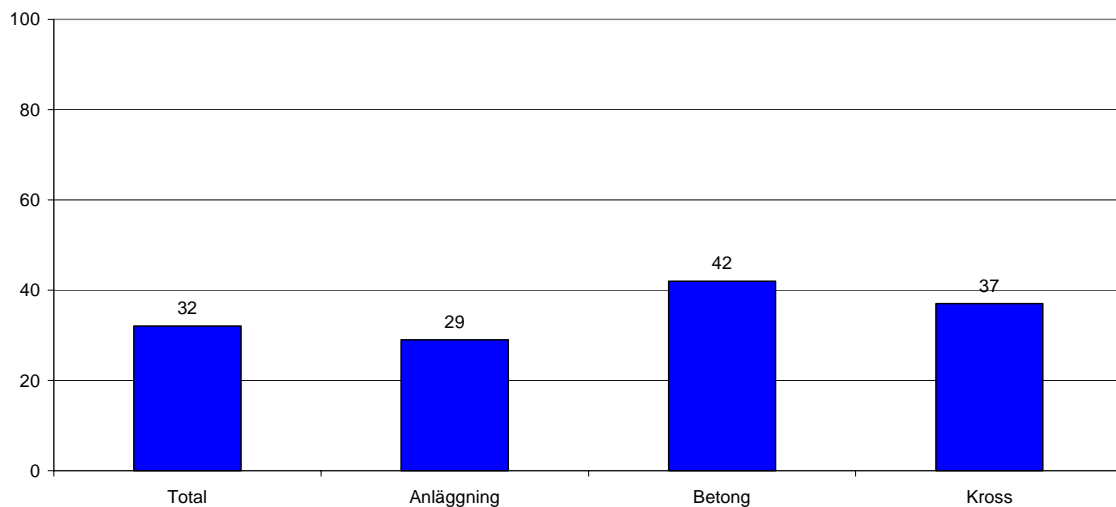
Vi ställde två frågor om kunskapen om lindring av påföljden för företaget om man anmäler medverkan i en kartell. Frågorna ställdes till samtliga.

Den första frågan har följande lydelse.

12. Känner Du till att det företag som först anmäler sitt deltagande i en kartell till Konkurrensverket, normalt slipper att betala böter?

En av tre (32 %) svarar att de känner till att det företag som först anmäler sitt deltagande i en kartell normalt slipper att betala böter.

F12. Känner Du till att det företag som först anmäler sitt deltagande i en kartell till Konkurrensverket, normalt slipper att betala böter?
%-andel som svarar Ja
Bas: Samtliga

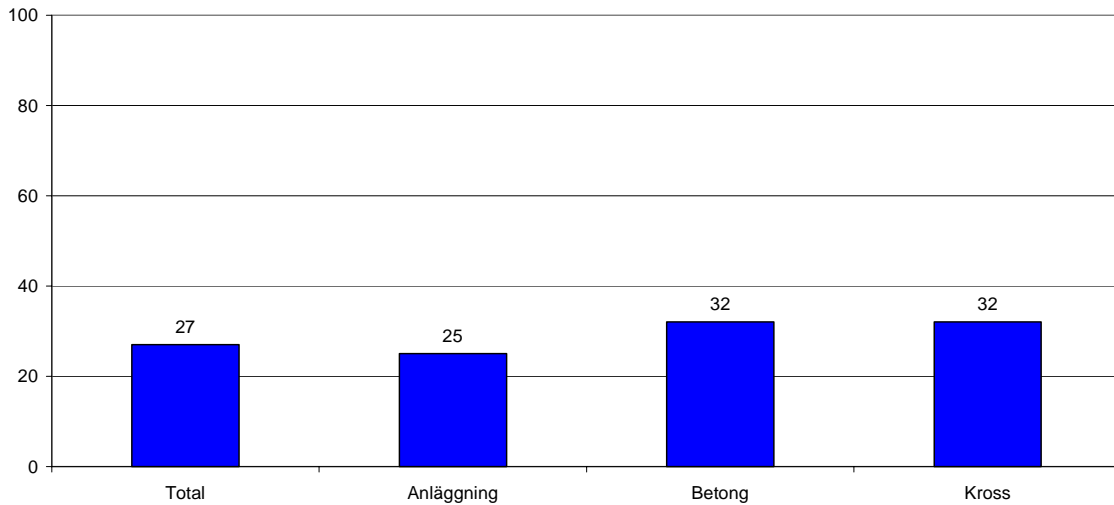
ARS har svårt att tolka om kunskapen är väl spridd eller inte. Vi ser dock att det är fler inom betongbranschen som känner till detta (42 %) än vad det är inom anläggningsbranschen (29 %). Geografiskt kan vi se att man i Öst och i Väst har den högsta kunskapen, 35 % svarar att de känner till detta. I övriga regioner är det cirka 25 % som svarar Ja på frågan.

I nästa fråga tar vi upp om man känner till att man kan få böterna reducerade om man samarbetar med Konkurrensverket.

13. Känner Du till att de företag som samarbetar med Konkurrensverket kan få böterna reducerade till hälften?

Det är något färre som känner till att företag som samarbetar med Konkurrensverket kan få böterna reducerade till hälften, en av fyra (27 %) svarar Ja på denna fråga.

F13. Känner Du till att de företag som samarbetar med Konkurrensverket kan få böterna reducerade till hälften?
 %-andel som svarar Ja
 Bas: Samtliga

Inom branscherna betong och kross är det 32 %, som svarar JA på frågan medan det inom anläggning är 25 %. Geografiskt ser vi inga skillnader.

2.7 Övriga synpunkter och kommentarer

Intervjun avslutades med att vi gav de intervjuade möjligheten att ge övriga synpunkter och kommentarer till ämnet. 120 intervjuade lämnade kommentarer. Kommentarererna finns listade i tabellbilagan. Många av kommentarerna beskriver att man är positiv till Konkurrensverkets arbete och att man ser positivt på arbetet att stävja kartellbildning. man talar också om svårigheterna att finna bevis för kartellbildningar och svårigheterna att dra gånser.

3 ANALYS OCH KOMMENTARER

ARS har genomfört denna studie av inställning och medvetenhet om kartellbildningar inom anläggning-, betong- och krossbranscherna.

Vi har funnit att kunskapen om Konkurrensverket och verkets arbete är mycket hög inom branscherna. I stort sett samtliga känner till Konkurrensverket och dess verksamhet. Man är också genomgående positiv till verksamheten och anser att det är bra att kartellbildningar stävjas och konkurrensen stärks. Det fåtal som ger andra åsikter menar att svenska företag och svenska arbetare drabbas genom konkurrensverkets arbete.

Som ARS tolkar resultaten tycks det förekomma kartellbildningar inom de undersökta branscherna, nästan hälften svarar att de tror att det förekommer och ytterligare 18 % svarar Vet ej på frågan. Med utgångspunkt i de intervjuades svar tycks det vara vanligast med kartellbildningar inom anläggningsbranschen och minst vanligt inom krossbranschen.

Risken för att bli upptäckt tycks finnas, en av fyra (24 %) svarar att risken för upptäckt är hög och ytterligare en av fem (18 %) svarar att risken varken är hög eller låg. ARS har svårt att tolka dessa resultat. Om över 40 % anser att det finns risk för upptäckt och det samtidigt tycks förekomma kartellbildningar, kan detta tolkas att vinsterna för företaget att medverka i karteller överstiger risken för upptäckt och straffen därför.

Beredvilligheten att lämna information till Konkurrensverket om karteller i den egna branschen är relativt hög, 6 av 10 svarar att de skulle göra det och ytterligare en av fyra är osäkra på hur de skulle agera. Av dem som svarar Nej, är det flera som först skulle informera företaget eller närmaste chef. Detta kan självfallet vara "läpparnas bekännelse", men ARS anser ändå att detta visar att det finns en stark önskan om ett väl fungerande näringsliv och en väl fungerande konkurrens inom dessa branscher. Om man fick veta att det egna företaget medverkade i en kartell, är det färre som skulle informera Konkurrensverket. Detta anser ARS vara högst troligt och stärker trovärdigheten i svaren som gäller branschen.

Kunskapen om olika straffreduktioner om man anmäler kartellbildningar är däremot relativt låg, cirka 30 % känner till att man kan ges olika strafflindringar om man anmäler karteller eller samarbetar med Konkurrensverket.

Detta talar för att Konkurrensverket som ett första steg skulle genomföra en informationskampanj inom dessa branscher. Det tycks ju förekomma karteller och med en mer allmänt känd kunskap om straffreduktioner skulle kanske information komma till Konkurrensverket. ARS anser också att det är viktigt att Konkurrensverket noga informerar om vad som är en kartell och vilka bevis som krävs eller som man bör ha för att Konkurrensverket ska kunna arbeta vidare med anmälan.

Skulle en sådan informationssatsning inte ge något kan ARS finna skäl för Konkurrensverket att studera branscherna mer noggrant.

P0679

ARS Research AB
Stockholm 2005-07-01

Michael Söderström

Pia Ottander

Bilagor
Bilaga 1. Tabeller
Bilaga 2. Frågeformulär
Bilaga 3. Företagspresentation